

Li venturo de Liseto
au país estraordinàri

Alice's Adventures in Wonderland
("Les aventures d'Alice au pays des merveilles")
de Lewis CARROLL

Revira e asata de l'inglés au prouvençau pèr
Adapted and translated from English into Provençal by
("Traduit et adapté de l'anglais au provençal par")
Philippe BLANCHET

Illustrations Amélie Veaux

EDISUD
1998

Un pau d'esplico...

*Take care about the sense,
and the sounds will take care of themselves*

("Soucito-te dóu sèns, e li son se faran soulet")¹

Lewis Carrol,
Alice's Adventures in Wonderland, ch. 9

L'idèio de faire aquelo reviraduro la dève à tres resoun. Uno que m'agrado forço aquéu tète riche de mant un sèns, subretout pèr sa pourtado descouneigudo sus la questioun dóu lengage. Dos que m'auboure l'escoumesso de pratica li teourio sus lou bilenguisme, l'asatacioun culturalo e la traducioun que proufèsse dins mi cous... ! Tres que pourgis uno obro meravihouso i pichot emai i grand que ié fai besoun uno literaturo duberto en lengo nostro.

Lou principe mage qu'ai segui es aquéu d'aqui : 1) la toco d'un tète es uno significacioun gloubalo, 2) la significacioun gloubalo d'un message passo sèmpre lou sèns literau di mot e di fraso, e se fai en li rapourtant i dounado generalo -culturalo, etc.- couneigudo di gènt, 3) uno reviraduro dèu prene coumo amiro li significacioun gloubalo dóu tète e cerca lis elemen de lengo e de culturo que menaran li legèire à n'encapa aquesto pourtado largo.

Aquelo reviraduro es pièi en plen uno asatacioun prouvençalo de l'obro de Lewis Carroll, foundado sus lou tète óuriginau en anglés. Me siéu baia la toco de prepausa au legèire en prouvençau uno coumprenènço di significacioun mage dóu tète (e de si galejado !). Valènt-à-dire qu'es pas uno "traducioun literalo". Vaqui perqué troubarés l'istòri belèu un pau tremudado à respèt de ço que ié sias acoustuma, subretout se couneissès l'istòri en francés o en italian, que i'es deja estado un pau chanjado. Ai traspourta lou tète, l'istòri, si metaforo e si rèire-plan dins un encastre de lengo e de culturo prouvençalo vuei. Coume acò, ço qu'es coumpletamen ourdinàri dins l'Anglo-Terro vitouriano dóu tèms pareissira pas bijarre, e ço qu'es vougu estrange pèr l'autour lou pareissira. Fau saupre que l'estraourdinàri dis endevenènço, di

---

¹Acò es, en anglés, l'envessamen e lou desplaçamen dóu prouvèrbi *Take care about the pence and the pounds will take care of themselves*, valènt-à-dire "Soucito-te di centimo e li franc se faran soulet". Aquel envessamen se trufo de la mouralo menino dis ecounoumò puritano e, aplica au lengage, nous dis qu'es lou sèns dóu toutun qu'apello lis pichots elemen que lou coustituïsson, pulèu que lou countràri.

fraso e di paraulo, comto forço pèr la significacioun generalo e metafourico de l'obro. Es pas soulamen uno istòri pèr li pichot, emai uno simboulico dóu passage à l'age d'ome e de femo. Es tambèn uno trufarié dóu despoutisme puritan emai un brèu de filousoufio sus lou lengage dins si liame emé la realita. Ato ! l'autour èro proufessour de lougico à l'universita soutu lou règne aspre e menèbre de la rèino Vitouria... Aquéu double-entèndre se decèlo eisa dins lou tèste anglés. Ai assaja que se veguèsse pièi dins moun tèste prouvençau.

Em'acò, pèr eisèmple, lou titre en prouvençau n'es *Li venturo de Liseto au païs estraordinàri*. Li *venturo* pèr marca la diferènci emé lou mot courrènt *aventuro* : *adventure* en anglés vòu dire "ço qu'aribo", estènt un mot liga au vèrbi *to advent* "surveni". *Liseto* perqué *Alice* es un pichot noum proun coustumié en anglés, mentre qu'eisisto pas d'óurigino en prouvençau e que ié marcarié uno óurignaleta soucialo qu'avèn pas dins lou tèste anglés. Lou pichot noum prouvençau qu'ai chausi vèn pièi de la memo racino. Lou païs es *estraordinàri* e pas *di meravilho* bord l'anglés *wonderland* es liga au vèrbi *to wonder* que vòu dire "estouna, espanta" e qu'a pas soulamen lou sèns de quaucarèn de bèu. Lou prouvençau *estraordinàri* que vòu dire au cop "foro coumun", "espetaclous" e "forço agradiéu" mesclo de significacioun mai procho de *wonderland*. E parié pèr cade jo de mot, cade noum, cade image e cade resson dóu tèste, que me siéu groupa pèr n'en faire l'estùdi atenciouna dóu miés que pousquère.

Me fai gau d'apoundre que demié tóuti li libre qu'ai emplega pèr m'ajuda, critico literàri e diciounàri de touto meno, lou grand *Diciounàri francès-prouvençau* de Jùli Coupier m'es esta d'un brave secous. Siéu tambèn devènt à Glaude Mauron de sa leituro e de si remarco.

Me crese ansin d'èstre esta bèn respetous de ço que se pòu encapa dis entencioun de l'autour. Souvète peréu que li legèire, cadun soun biaï, ié trobon la magiò, la founsour, la forço, la pouèsio e lou gros plesi que n'en fan viéure la leituro en anglés.

Felipe Blanchet

Bada : La viraduro es facho pèr lou mai en prouvençau dóu Rose, mai proun persounàgi li prenon la paraulo dins d'àutrei meno de prouvençau, magimen aquéu de la mar e dóu dedins de Prouvènço. Ve ! n'a mume que parlon gavouot...